

Z:Adolf Hitler [*ádolf hítler*], nemški diktator in nacistični voditelj avstrijskega rodu, * 20. april 1889, Braunau am Inn pri Linzu, Gornjeavstrijsko, Avstrija, † 30. april 1945, Berlin, Nemčija.

R:Hitler je bil diktator nacistične Nemčije in vodja nacistične stranke. Od leta 1933 do svoje smrti je bil tudi nemški kancler, vodja vlade in države. Bil je nadarjen govorec z nedoumljivim obnašanjem. Smatrajo ga za enega od najpomembnejših vodij v svetovni zgodovini. Uspelo mu je potegniti Nemčijo iz ekonomske krize po 1. svetovni vojni in na svojem višku je nadziral velik del Evrope.

Z:Vseobsežna vojna na vseh straneh v 2. svetovni vojni je v Evropi povzročila divje uničenje in rasno politiko nacistične Nemčije, katere posledica je bil skrajno nečloveški holokavst, množično uničevanje, predvsem judovskih in slovanskih narodov, ki je povzročil smrt in razselitev milijonov ljudi.

R:Ko je bila Nemčija že popolnoma v ruševinah in Rdeča armada le nekaj metrov stran, je v svojem berlinskem podzemnem bunkerju, skupaj z ženo Evo Braun, naredil samomor.

Z:Življenje

Rodbina in mladost

Rodil se je 20. aprila 1889 v mestecu Braunau am Inn, 90 km vzhodno od Linza, v deželi Zgornja Avstrija, takrat na meji avstro-ogrskega cesarstva. Oče Alois Hitler, rojen kot Alois Schicklgruber, je bil carinski uradnik, mati Klara Pözl pa očetova nečakinja in tretja soproga.. Po eni, ki naj bi bila manj verjetna, je bil njegov ded, Aloisov oče, judovskega rodu. Alois Hitler je imel skupno šest otrok, od katerih sta odrasla le Adolf in najmlajša sestra Paula. Očeta je Adolf Hitler v življenjepisu *Mein Kampf* sam opisal kot »vzkipljivega tirana«, vendar ni navedel ravnanja, ki bi bilo do otrok bolj trdo, kot je bilo takrat v navadi. Po pričevanjih znancev je bil oče Alois do žene in otrok hladen in grob. Že možnost, da bi bil Adolf Hitler delno judovskega rodu, mu je v kasnejšem bolestem protijudovstvu morala biti v breme.

Adolf Hitler je v Linzu dokončal pet let osnovne šole. Že v tistem času ga je veselilo risanje.

V zgodnji mladosti ga je napadel kozel in Hitler je pri tem izgubil levo modo, po čemer so med drugim prepoznali njegovo izmaličeno truplo.

Leta 1907 se je preselil na Dunaj, da bi študiral slikarstvo, vendar so ga na akademiji dvakrat zavrnil. Preživel je se s prodajanjem slik in izdelovanjem plakatov, saj ni želel študirati arhitekture, kot so mu priporočili na akademiji. Istega leta mu je umrla mati. Zdravnik, ki je ni mogel rešiti pred smrtjo, je bil po naključju Žid. Do svojega petindvajsetega leta je živel na Dunaju, potem pa se je preselil v München. Vsa ta leta je bil brez poklica. Njegov edini dohodek je bil prodaja lastnih slik.

R:Vstop v politiko

Zaradi nezadovoljstva nad razmajano ureditvijo Habsburškega cesarstva se je leta 1913 izognil vpoklicu v vojsko in pobegnul v München. Tam se je ob izbruhu prve svetovne vojne

pridružil bavarski vojski. Hitlerju je vstop v vojno prinesel nekaj čisto novega. Tu se je končno lahko enačil z drugimi in imel enake možnosti kot ostali.

7. oktobra 1916 je bil ranjen v bitki pri Somi. Marca 1917 se je vrnil na fronto, kjer je bil zaradi dobrega bojevanja odlikovan z železnim križcem prve in druge stopnje, kar je bilo za njegov stan pehotništva nenavadno. Kasneje se je na tej fronti zastupil z iperitom in vojno premirje preživel v bolnici.

Bil je razočaran in zagrenjen. Tako kot ostali vojaki se je spraševal o smislu vojne, ki je tako dolgo trajala. Iz bolnice se je vrnil v München, kjer je delal pri armadi in miril skrajneže v mestu.

Z:Hitlerjev vpliv na množice

Hitler sprejema v dar cvetlice.

Jeseni leta 1919 je Hitler začel doživljati svoj politični prodor. Stopil je v Nemško delavsko stranko, ki jo je kmalu preimenoval v Nacionalistično nemško delavsko stranko. Do leta 1923 se je povezala z ostalimi domoljubnimi zvezami bavarske prestolnice.

24. februarja leta 1920 je Hitler prvič govoril zbrani množici in dosegel velik uspeh. Kmalu je odkril, da lahko s svojim govorjenjem vpliva na množice in je znal spraviti najrazličnejše ljudi na zborovanjih v trans. Imel je hipnotično sposobnost koncentrirane odločnosti, s katero se je vsakič polastil kolektivne podzavesti. Na tak način je ljudi, ki so imeli na začetku popolnoma drugačne nazore in razmišljanja, prepričal in jih pridobil na svojo stran. To Hitlerjevo delovanje na množice je bil dolgo časa edini politični kapital, ki pa je močno vplival tudi nanj. Ugotovil je, da lahko obvladuje množice in to ga je naredilo izredno samozavestnega. Vendar je sčasoma podlegel svojim ideologijam in jim je tako vztrajno verjel, da ni znal več razločevati, kaj od tega je še dobro za Nemčijo in kaj ne.

Novembra leta 1923 so ga obsodili na pet let zajez zaradi napada na ministrstvo, pri čemer je bilo ranjenih 16 nacistov in trije policisti. Hitler je v zajezu ostal le devet mesecev, na račun desničarskih simpatizerjev v sodstvu Weimarske republike. Tako je bil tako izpuščen še pred božičem leta 1924.

R:Hitlerjev vzpon

Hitler koraka iz "Rjave hiše" (glavni štab nacistov) v Münchenu po volitvah leta 1930.

Po vrnitvi iz zajez se je njegov položaj na skrajni desnici nemške politike utrdil. Leta 1927 je organiziral Hitlerjevo mladino za dečke stare od 15 do 18 let, za dekleta in za ženske

Leta 1928 so bile v Nemčiji parlamentarne volitve, kjer je Hitlerjeva stranka dobila le 2 odstotka glasov. Dve leti kasneje je vladajoča koalicija razpadla, NSDAP pa je postala največja samostojna stranka v državi.

Zlom Newyorške borze leta 1929 je zelo zamajal že tako krhko gospodarstvo v Nemčiji, kar je Hitler izkoristil v svoj prid. 14. septembra je prišlo do novih volitev, kjer je Hitlerjeva stranka prišla v parlament kot druga najmočnejša stranka.

Z: Leta 1932 so bile predsedniške volitve, na katerih sta sodelovala tedanji predsednik Paul von Hindenburg in Hitler. Po dveh krogih je zmagal Hindenburg s 53 odstotki glasov. Hitler se je sedaj videl v vlogi kanclerja, za kar se je potegoval preostanek leta. Po številnih političnih spletkah mu je 30. januarja leta 1933 končno uspelo. Postal je nemški kancler.

Sedaj je hotel oblikovati novo vlado in si s tem zagotoviti podporo v svojih načrtih. Pri tem je popolnoma zmanipuliral Hindenburga, tako da je ta 5. marca leta 1933 razpisal nove volitve. Hitlerjeva stranka (NSDAP) je pri tem dobila 44 odstotkov glasov. Ker je potreboval absolutno večino, se je povezal z DNVP (- Nemška narodna ljudska stranka). To mu je omogočilo nenadzorovano vladanje. Vse politične sovražnike so aretirali in jih kasneje odvedli v koncentracijska taborišča. Tja so kasneje zapirali tudi homoseksualce, pripadnike verskih sekt, potepuhe, delomrzneže, prostožidarje ter Cigane in Jude. Hitler je državno službo očistil političnih nasprotnikov in Judov. Zahteval je sprejetje Zakona za ukinitve gorja ljudi in rajh, s katerim bi v resnici popolnoma onemogočil obstoj demokracije in legaliziral lastno diktaturo. Edini nedotaknjeni ustanovi sta bili Cerkev in armada, ker se je zavedal, da bi bilo njuno maščevanje usodno za njegov režim.

R: Že zelo postarani predsednik Hindenburg je zdravstveno vedno bolj slabel. Hitler je v tem videl sijajno idejo. Wernerju von Blombergu, ministru za obrambo, je predlagal, da bi postal Hindenburgov naslednik. S tem naj bi izboljšal razmere v vojski in mornarici. Nemška vojska ga je pri tem podprla in si s tem zapečatila svojo usodo.

Sedaj je imel Hitler vso oblast. Domneval je, da ga hoče Ernest Röhm, vodja SA, odstraniti. Med njima se je vnel prepir, neugoden za takratne razmere. Hindenburg je od Hitlerja zahteval takojšno ureditev države. V nasprotnem primeru bi bil prisiljen oddati armadi nadzor nad državo. 28. junija so Röhma izključili iz oficirske zveze, armada pa je javno prestopila na Hitlerjevo stran.

2. avgusta 1934 je predsednik Hindenburg umrl in Hitler je prevzel njegove dolžnosti. Združil je vlogo kanclerja in predsednika ter postal vrhovni poveljnik oboroženih sil in državni poglavar, postal je der Führer.

Z: Hitlerjevo delovanje v drugi svetovni vojni

Prva zadeva, ki jo je hotel uresničiti, je bilo zavzetje Avstrije, kar mu je 25. julija 1934 tudi uspelo. Nato se je lotil zasedbe demilitariziranega Porenja. 1. marca leta 1936 je dosegel ponovno osvojitve Porenja. Francija se na to ni odzvala.

Hitler je imel izdelan načrt, ki je govoril o ciljih nemške politike in o tako imenovanem Lebensraumu – življenjskem prostoru, ki naj bi ga Nemčija zavzela, kar je kasneje leta 1943 začel uresničevati.

Leta 1936 se je Hitler skupaj z Benitom Mussolinijem vmešal v špansko vojno. 9. in 10. novembra leta 1938 je prišlo do tako imenovane Kristalne noči, ko so požgali sinagoge, izropali judovska podjetja in 30 tisoč moških poslali v koncentracijska taborišča. Vzrok temu je bil dolgotrajno razhajanje notranje vlade in vrhovnih generalov. Hitler je tako pridobil priložnost, da zamenja določene ljudi v vladi in jih nadomesti s sebi enako mislečimi.

Ukinil je vojno ministrstvo in ustanovil organizacijo, ki je v drugi svetovni vojni postala znana kot Vrhovna komanda oboroženih sil.

R:10. aprila 1938 je Avstrija formalno potrdila priključitev k Nemčiji, kar imenujemo anšlus. Tako so bila odprta vrata proti Češkoslovaški in celotni jugovzhodni Evropi. Hitler je načrtoval nenadni napad na Češkoslovaško, pri tem pa naj bi tudi rešil vprašanje Sudetskih Nemcev.

Angleški predsednik vlade Neville Chamberlain je pomišljal o ukrepih zaradi sprejema Hitlerjevih zahtev. Ta mu je pojasnil, da morajo Nemci, ki živijo na Češkem zaradi občutka manjvrednosti priti nazaj v Nemčijo. Pri tem naj bi ostala Češkoslovaška ostala popolnoma nevtralna. Hitler se s tem ni strinjal.

Nova zahteva je bila, naj bi 1. oktobra sudetsko deželo zavzele nemške čete. Chamberlain je ugovarjal nad tem, da Čehom, ki bodo zapuščali Sudete ne bo ponujena nobena odškodnina. Tako so Hitler, Mussolini, Edouard Daladier in Chamberlain podpisali Münchenski sporazum, ki je nemški vojski dovolil, da 1. oktobra vkoraka v Češko. Predstavnika Češkoslovaške, ki sta protestirala, nista dosegla ničesar. Hitler se je medtem pripravljala na osvojitve celotne Češke in Moravske. Tako je 14. marca 1939 pod pretvezo zaščite nad novo nastalo neodvisno državo zavzel Slovaško. Še isti dan je češki predsednik Emil Hacha sprejel ponujeno kapitulacijo in s tem podpisal konec svoje države. Naslednji dan je Hitler zmagoslavno prišel v Prago in Češkoslovaška je prenehala obstajati.

Z:3. aprila 1939 je Hitler začel s pripravami za napad na Poljsko. 6. aprila je poljski zunanj minister podpisal sporazum o vzajemni pomoči z Veliko Britanijo, kar je kazalo na to, da se Poljska ob napadu ne bo kar tako uklonila.

Britanska vlada je 8. maja zavrnila sovjetski predlog o vojaški zvezi. Posledica tega je bila, da so se Rusi začeli vse bolj zblíževati z Nemci.

Hitler je 22. maja z Mussolinijem podpisal jekleni pakt – vojaško zaveznitvo, kateremu se je nato pridružila še Japonska, medtem ko je z Rusijo sklenil pakt o nenapadanju. Hitler je vojno želel omejiti le na Poljsko, obenem pa se je bal vojne z Veliko Britanijo in Francijo, zato ju je zavajal z lažnimi obljubami o miru.

Da bi se izognil britanski intervenciji, je datum napada na Poljsko ves čas prestavljal, 1. septembra pa se je končno odločil za napad. Velika Britanija in Francija ob tem nista storili nič, Hitlerju pa sta vojno napovedali šele 3. septembra.

9. aprila 1940 je Hitler napadel Dansko in Norveško, 10. maja pa Belgijo in Nizozemsko. Njegova naslednja žrtev je bila Francija, ki je 22. junija z njim podpisala premirje. Francijo so razdelili na dva dela; na osvojeni del s sedežem v Parizu in na neosvojeno Vichysko Francijo, kjer je maršal Pétain sodeloval z Nemci.

R:15. avgusta se je Hitler odločil za bombni napad na Anglijo. S pomočjo radarjev se je Anglija ubranila nemškega napada, Hitler je tako doživel svoj prvi poraz.

Hitler je imel vse več težav z osvojenimi državami, usoden pa je bil napad na Sovjetsko zvezo 22. junija 1941. V odločilni bitki pri Stalingradu 31. januarja 1943 je Nemčija doživela velik poraz, ki je pomenil začetek konca tretjega rajha.

8. septembra 1943 je Italija kapitulirala in kasneje napovedala vojno Nemčiji.

6. junija 1944 so se ameriške in britanske vojaške sile izkrcale v Normandiji pri Calaisu. Hitler je bil takrat že živčna razvalina. Nemčija se je samo še branila, hrbet pa so mu obrnili tudi nekoč zvesti sodelavci, ki so spoznali, da ni več možnosti za zmago. 20. julija 1944 so nanj celo izvedli atentat, ki pa je bil neuspešen.

25. aprila 1945 so zavezniki vstopili v Berlin. Hitler je bil takrat že v svojem podzemnem bunkerju. 30. aprila se je poročil s svojo dolgoletno ljubico Evo Braun, nato pa skupaj z njo naredil samomor.